

MARIO ESCOBAR

Cântec de leagăn
de la Auschwitz

PROLOG

MARTIE 1956
BUENOS AIRES

Mi-am ținut respirația în timpul urcării bruște a avionului. Nu prea am ieșit din capitală în toți cei șase ani pe care i-am petrecut în Argentina. Gândul de a fi închis într-un spațiu atât de mic, atât de multe ore, mi-a provocat o durere în piept, dar când botul avionului s-a îndreptat, același lucru s-a întâmplat cu respirația mea și m-am calmat.

Când a venit blonda atrăgătoare și m-a întrebat dacă voiam ceva de băut, i-am spus că un ceai ar fi fost bun. Pentru o secundă, m-am gândit să iau ceva mai puternic pentru nervii mei dar, de la șederea mea în Auschwitz, m-am lăsat de băuturile alcoolice. Era scandalos să-mi văd colegii beți în fiecare zi și pe comandantul Rudolf Höss făcându-se că nu vedea. E adevărat că, în ultimele luni ale războiului, disperarea pusese stăpânire pe mulți bărbați. Unii își pierduseră soțiile și copiii în raidurile aeriene barbare ale Aliaților. Totuși, un soldat german – și, mai mult, un membru SS – trebuia să rămână calm indiferent de împrejurări.

Stewardesa mi-a pus cu grijă ceaiul fiebinte pe măsuța-tavă, iar eu i-am zâmbit. Avea trăsături perfecte. Buzele ei erau destul de largi, ochii ei erau de un albastru intens, strălucitor, obrajii ei erau mici și trandafirii – chipul ideal arian. Apoi mi-am întors privirea spre vechea mea valiză neagră din piele. Împachetasem câteva texte de biologie și genetică pentru a face călătoria mai ușoară. Nu-mi pot explica de ce, dar, în ultimul minut, am hotărât să iau câteva caiete vechi din grădinița *Zigeunerlager* din Auschwitz-Birkenau. Cu ani în urmă, le pusesem cu rapoartele mele despre studiile genetice făcute în Auschwitz, dar nu le-am mai recitit. Caietele erau jurnalele unei femei germane pe care am întâlnit-o în Auschwitz, Helene Hannemann. Frau Hannemann, familia ei și războiul făceau parte dintr-un trecut îndepărtat la care preferam să nu mă gândesc, din anii în care eram un tânăr ofițer SS și toți mă cunoșteau ca Herr Doktor Mengele.

Am întins mâna și am ridicat primul caiet. Coperta era complet decolorată, colțurile aveau pete uscate, iar hârtia căpătase acea culoare gălbuie a cărților vechi de care nu-i mai pasă nimănui. Înghițind prima sorbitură de ceai, l-am deschis încet la prima pagină. Mâna lungă și înclinată a lui Helene Hannemann, directoarea grădiniței țiganilor din Auschwitz, m-a întors în Birkenau, la sectorul BIIe, unde erau găzduiți romii. Noroi, garduri electrice și mirosul dulceag al morții – asta a fost Auschwitz pentru noi, asta a rămas în amintirile noastre.

UNU

MAI 1943

BERLIN

Încă era întuneric când m-am dat jos din pat, poticnindu-mă, pe jumătate adormită. Chiar dacă începea să se încălzească în timpul zilei, diminețile continuau să fie destul de răcoroase încât să-mi facă pielea de găină. M-am îmbrăcat cu halatul ușor de satin și, fără să-l trezesc pe Johann, m-am îndreptat spre baie. Din fericire, apartamentul nostru încă avea apă caldă, așa că am putut să fac un duș rapid înainte să merg să-i trezesc pe copii. Toți, cu excepția micuței Adalia, trebuiau să meargă la școală în acea dimineață. Am șters condensul de pe oglindă cu mâna și m-am uitat la mine timp de câteva secunde, observând cum ridurile care îmi înconjurau ochii albaștri îi făceau să pară mai mici. Aveam cearcăne, dar asta nu era ceva surprinzător pentru o mamă cu cinci copii sub doisprezece ani și care lucra în tură dublă ca asistentă medicală pentru a-și întreține familia. Mi-am șters părul cu prosopul până când și-a recăpătat culoarea blond-pai, dar m-am oprit ca să cercetez șuvițele cărunte care se răspândeau în sus de la tâmpole. Am început să îmi ondulez părul,

dar asta a durat doar până i-am auzit pe gemenii Emily și Ernest strigându-mă. M-am îmbrăcat în grabă și, încă desculță, m-am grăbit să ajung în celălalt dormitor.

Stăteau ridicați în pat, discutând încet, când am intrat în cameră. Cei doi frați mai mari ai lor au rămas ghemuiți, agățându-se de ultimele secunde de somn. Adalia încă dormea cu noi, pentru că patul copiilor era prea mic ca să se înghesuie toți cinci în el.

– Mai puțin zgomot, dragilor. Ceilalți încă dorm. Trebuie să pregătesc micul dejun, am șoptit eu.

Mi-au zâmbit de parcă simpla vedere a feței mele ar fi fost destul pentru a le însenina ziua.

Am tras hainele lor de pe scaun și le-am pus pe pat. Gemenii aveau deja șase ani și nu aveau nevoie de ajutorul meu pentru a se îmbrăca. Cu cât sunt mai mulți membri într-o familie, cu atât mai simple trebuie să fie regulile ca să îi ajute pe toți să execute cele mai simple sarcini cât mai repede și mai ușor.

M-am dus în mica noastră bucătărie și am început să încălzesc diverse. După câteva minute, aroma amăruie a cafelei a umplut camera. Acel înlocuitor de cafea din apă în nuanță maronie era singurul mod de a ascunde lipsa de gust a laptelui nostru diluat, chiar dacă copiii noștri mai mari știau deja că nu beau lapte adevărat. Din când în când, cu puțin noroc, reușisem să punem mâna pe câteva cutii de lapte praf, dar, de la începutul anului, rațiile au devenit și mai insuficiente când situația de pe front s-a înrăutățit.

Copiii au dat buzna în bucătărie, înghiontindu-se prin holul strămt. Știau că bucata de pâine cu unt și zahăr care li se oferea în fiecare dimineață nu avea să rămână mult pe masă.

– Dragilor, mai puțin zgomot, vă rog. Tatăl vostru și Adalia încă dorm, i-am muștrat eu în timp ce și-au ocupat locurile.

În ciuda foamei, nu au rupt pâinea până nu le-am dat cămile și nu am spus o scurtă rugăciune de mulțumire pentru hrana noastră.

După trei secunde, pâinea a dispărut, iar copiii au dat pe gât cafeaua înainte să meargă la baie ca să se spele pe dinți. Am profitat de acel moment ca să merg în camera noastră, să-mi iau pantofii și haina, și să-mi pun boneta de asistentă. Știam că Johann era treaz, dar întotdeauna se prefăcea că doarme până când auzea că se închidea ușa de la intrare. Îi era rușine că eu întrețineam familia, dar totul s-a schimbat în Germania de când a început războiul.

Johann era un virtuoz al viorii. A cântat ani de zile în Filarmonica din Berlin, dar, din 1936, restricțiile împotriva celor care nu se încadrau în legile rasiale ale Partidului Nazist deveniseră mult mai dure. Soțul meu era de etnie romani, chiar dacă majoritatea germanilor foloseau cuvinte ca *țigan* sau *țigane* pentru oamenii din rasa lui. În lunile aprilie și mai ale anului 1940, practic toată familia lui a fost deportată în Polonia. Nu am mai auzit nimic de ei de aproape trei ani. Din fericire, în ochii naziștilor, eu eram de rasă pură; din cauza asta, nu ne-au deranjat de atunci. Chiar și așa, de fiecare dată când cineva bătea la ușa noastră sau telefonul suna noaptea, inima îmi tresărea fără să vreau.

Când am ajuns la ușa de la intrare, cei patru copii mai mari așteptau cu hainele încheiate cu nasturi, cu șepcile de școală pe cap și cu ghiozdanele lor din piele maro la picioare. M-am uitat la ei atentă, le-am legat cravatele și am zăbovit la partea din rutină în care îi sărutam pe obraji. Blaz, cel mai mare, îmi respingea uneori afecțiunea exuberantă, dar Otis și gemenii devorau acele momente prețioase înainte de a trece pragul ca să mergem la școală.

– Haideți, nu vreau să întârziați. Am doar douăzeci de minute până când îmi începe tura, am spus eu, deschizând ușa.

De-abia am ajuns pe palier și am aprins lumina când am auzit zgomotul cizmelor care urcau treptele de lemn. Am simțit un fior pe șira spinării. Am înghițit în sec și am încercat să le zâmbesc copiilor, care s-au întors ca să se uite la mine, simțindu-mi neliniștea. Mi-am fluturat mâna cu nonșalanță ca să îi liniștesc și am început să coborâm. Copiii nu au îndrăznit să plece de lângă mine. De obicei, trebuia să-i țin ca să nu se arunce cu capul înainte pe scări, dar pașii care se apropiau le-au stopat energia. S-au furișat în urma mea, de parcă jacheta mea verde și ușoară ar fi putut să îi ascundă și protejeze.

Până când am ajuns la palierul de la etajul doi, sunetul cizmelor se auzea în toată casa scărilor. Blaz s-a aplecat peste balustradă ca să arunce o privire și, după o secundă, s-a întors ca să se uite la mine în felul în care doar un frate mai mare o poate face ca să comunice fără să îi supere pe cei mai mici.

Atunci, inima a început să îmi bată nebunește. Nu am putut respira, dar am continuat să cobor pe scări sperând, încă o dată, că nenorocirea avea să treacă, pur și simplu, pe lângă mine. Nu am vrut să cred că suferința m-a ales pe mine de data aceea.

Polițiștii au dat peste noi chiar în mijlocul celei de-a doua scări. Agenții erau tineri, îmbrăcați în uniforme de culoare verde-închis, cu centuri de piele și nasturi aurii. S-au oprit direct în fața noastră. Într-un moment de tăcere, copiii mei s-au uitat cu teamă la căștile lor cu vulturul auriu, dar apoi și-au coborât privirea la nivelul cizmelor lor lucioase. Un sergent a înaintat, gâfâind un pic, s-a uitat la noi, apoi a început să vorbească. Mustața lui lungă, în stil prusac, tremura din cauza cuvintelor lui politicoase, dar amenințătoare.

– Frau Hannemann, mă tem că va trebui să vă întoarceți în apartamentul dumneavoastră cu noi.

M-am uitat direct în ochii lui înainte să-i răspund. Răspunsul rece al pupilelor lui verzi m-a umplut de frică, dar am încercat să rămân calmă și să zâmbesc.

– Domnule sergent, mă tem că nu înțeleg ce se întâmplă. Trebuie să-mi duc copiii la școală, apoi să ajung la muncă. E vreo problemă?

– Frau Hannemann, aș prefera să vorbim în apartamentul dumneavoastră, a răspuns el, apucându-mă de braț cu forța.

Mișcarea lui a speriat copiii, chiar dacă a intenționat să fie subtilă. Ani de zile am fost martora violenței și agresiunii naziștilor, dar aceasta era prima dată când m-am simțit amenințată personal. Am sperat foarte mult timp că nu aveau să ne observe, pur și simplu. Cel mai bun mod de a supraviețui în noua Germanie era să fii invizibil.

Ușa unor vecini, a familiei Wegener, s-a deschis puțin și, prin crăpătură, am zărit o față palidă și ridată. Mi-a aruncat o privire îngrijorată, apoi a deschis ușa complet.

– Herr *Polizei*, vecina mea, Frau Hanneman, e o soție și o mamă minunată. Ea și familia ei sunt un model de politețe și bunătate. Sper că nu i-a defăimat o persoană cu intenții rele, a spus Frau Wegener.

Acel act de curaj mi-a umplut ochii de lacrimi. Nimeni nu risca expunerea publică în fața autorităților în mijlocul războiului. M-am uitat în ochii încețoșați de cataractă ai vecinei mele și i-am strâns umărul cu recunoștință.

– Noi doar executăm ordine. Vrem doar să vorbim cu vecina dumneavoastră. Vă rog, mergeți înăuntru și lăsați-ne să ne facem slujba în pace, a spus sergentul în timp ce a apucat clanța și a închis ușa trântind-o.

Copiii au tresărit, iar Emily a început să plângă. Am profitat de moment ca să o iau în brațe și să o apăs pe pieptul meu. Singurele cuvinte care au reușit să treacă peste supărare

și să se întărească în creierul meu au fost: „nu voi lăsa pe nimeni să vă facă rău, copii”.

După câteva secunde, stăteam în fața apartamentului meu. Am scotocit după cheia din poșeta mea plină de biscuiți, șervețele, hârtii și produse de machiaj, dar unul dintre polițiști m-a împins într-o parte și a bătut tare în ușa cu pumnul.

Ecoul sunetului s-a auzit în jos, pe scări. Încă era destul de devreme, iar orașul încă nu se trezise din liniștea nopții. Oamenii tocmai își începeau rutina de dimineață, încercând să se ascundă într-o normalitate care încetase să existe cu mult timp în urmă.

Am auzit pași grăbiți, apoi ușa s-a deschis, luminând parțial ochii și îl făcea să arate deosebit de dezordonat. S-a uitat întâi la poliție, apoi la noi. Îl rugam din priviri, în tăcere, să ne apere cumva, dar tot ce a putut să facă a fost să deschidă ușa complet și să ne lase pe toți să intrăm.

– Johann Hanstein? a întrebat sergentul.

– Da, Herr *Polizei*, a răspuns soțul meu cu o voce tremurândă.

– La ordinul *Reichsführer-SS* Heinrich Himmler, toți etnicii sinti și roma din Reich trebuie să fie internați în tabere speciale, a recitat sergentul.

Cu siguranță repetase acest discurs de zeci de ori în ultimele zile.

– Dar..., a început soțul meu.

Ochii lui mari și negri păreau să devoreze clipa eternă înainte ca polițistul să facă un semn și colegii lui să-mi înconjoare soțul și să-l prindă de brațe.

Mi-am pus mâna pe umărul sergentului.

– Nu, vă rog. Veți speria copiii.

Am simțit o ușoară apăsare în privirea lui pentru câteva secunde. Ideile nu reușesc niciodată să înăbușe complet

sentimentele. O femeie germană care ar fi putut fi sora sau verișoara lui îi vorbea, nu un criminal periculos hotărât să-l înșele.

– Vă rog să-i permiteți soțului meu să se îmbrace. Voi duce copiii în altă cameră, l-am rugat eu încet, încercând să atenuez situația violentă.

Sergentul le-a făcut semn oamenilor lui să se îndepărteze de Johann. Dar apoi a strigat:

– Și copiii vin cu noi.

Acele cuvinte mi-au rupt măruntaiele ca un cuțit. M-am cocoșat chinuită de greață, dând din cap ca să-mi limpezesc mintea de ceea ce eram sigură că am auzit greșit. Unde voiau să-mi ducă familia?

– Și copiii sunt romani. Ordinul îi include și pe ei. Nu vă faceți griji, dumneavoastră puteți rămâne, a spus sergentul, încercând să-mi explice noua situație.

Cu siguranță, fața mea a arătat, în sfârșit, disperarea pe care o simțeam de mulți ani.

Am încercat să pledez.

– Dar mama lor e germană.

– Asta nu contează. Lipsește un copil. Avem informații că sunt cinci copii și un tată.

Tonul sergentului era serios.

Nu am putut răspunde. Teama m-a paralizat. Am încercat să îmi înghit lacrimile.

Copiii au stat cu ochii pe mine tot timpul.

– Îi voi pregăti într-un moment. Vom merge toți cu dumneavoastră. Cel mai mic încă e în pat.

Am fost surprinsă când mi-am auzit vocea. Cuvintele păreau să vină de pe buzele altei femei.

– Frau Hannemann, vor veni doar cei cu sânge țigănesc, țigani, a spus sergentul, sec.

– Herr *Polizei*, voi merge unde merge familia mea. Vă rog să mă lăsați să fac bagajele și să îmi îmbrac mezina.

Polițistul s-a încruntat, dar mi-a făcut semn să ies din cameră împreună cu copiii. Am mers în dormitorul principal și, urcându-mă pe un scaun, am dat jos două valize mari de carton pe care le țineam pe dulap. Le-am așezat pe pat și am început să pun haine în ele. Copiii m-au înconjurat în liniște. Nu au plâns, deși fețele lor speriate nu le puteau ascunde îngrijorarea.

– Unde mergem, mamă? a întrebat Blaz, cel mai mare.

– Ne duc la un fel de tabără de vară, cum ți-am arătat o dată, când erai mic. Ți mai amintești? am spus eu, forțându-mă să zâmbesc.

– Mergem în tabără? a întrebat Otis, al doilea copil al meu, cu o voce ridicată, cu un entuziasm confuz.

– Da, dragule. Vom petrece o vreme acolo. Ți amintești că ți-am spus acum câțiva ani că și verișorii tăi au fost duși acolo? Poate îi vom vedea, am spus eu, încercând să o fac pe un ton optimist.

Gemenii chiar s-au entuziasmat atunci, de parcă vorbele mele i-ar fi făcut să uite tot ceea ce tocmai văzuseră.

– Putem să luăm mingea? Și niște patine și alte jucării? a întrebat Ernest.

Întotdeauna era pregătit să organizeze un plan de joacă.

– Vom lua doar ce e absolut necesar. Sunt sigură că au multe lucruri pentru copii acolo unde mergem.

Îmi doream cu disperare să cred că asta putea fi adevărat.

Știam că naștii au scos evreii din casele lor, la fel ca pe disidenții politici și pe trădători. Am auzit zvonuri că „dușmanii” Reich-ului erau încarcerați în lagăre de concentrare, dar noi nu reprezentam nicio amenințare pentru naștii. Eram sigură că ne-ar fi cerut doar să stăm într-un fel de tabără improvizată până când se termina războiul.

Adalia s-a trezit atunci și s-a speriat când a văzut dezordinea de pe pat. Era o fetiță slăbuță și micuță de trei ani, cu trăsături blânde și piele foarte palidă. Era foarte diferită de frații ei mai mari, care semănau mai mult cu tatăl lor.

– E bine, nu e nicio problemă, dragă. Mergem într-o excursie, i-am spus eu, ținând-o strâns la piept.

Am simțit un nod greu în gât și am fost cuprinsă din nou de îngrijorare. M-am gândit că ar fi trebuit să-mi sun părinții, ca să știe măcar unde eram duși, dar mă îndoiam că poliția mă va lăsa să dau un telefon.

După ce am îmbrăcat-o pe Adalia, am terminat cu valizele și am mers în bucătărie. Am împachetat câteva conserve, puținul lapte care ne-a rămas, niște pâine, resturi rămase de mezeluri feliate și niște biscuiți. Nu știam cât de lungă avea să fie călătoria noastră și voiam să fiu pregătită.

Când m-am întors în mica noastră cameră de zi, mi-am dat seama că soțul meu încă era în pijama. Am pus jos două valize grele și m-am întors în cameră ca să îi găsesc niște haine. I-am ales cel mai bun costum, o cravată maro, o pălărie și un palton. În timp ce el s-a schimbat sub supravegherea severă a poliției, m-am întors în camera noastră și mi-am dat jos uniforma de asistentă. Copiii erau aliniați lângă ușă și nu mă scăpau din ochi. Am ales un costum cu un sacou maro și o bluză albastră, apoi m-am îmbrăcat cât de bine am putut cu cei trei copii mai mici înghesuiți în jurul meu. Ne-am întors în camera de zi și l-am cercetat pe Johann pentru un moment. Îmbrăcat atât de elegant, arăta ca un prinț al țiganilor. Și-a pus pălăria când am intrat în cameră, iar cei trei polițiști s-au întors spre mine.

– Frau Hannemann, nu e nevoie să veniți, a insistat sergentul.

M-am uitat direct în ochii lui și l-am întrebat: